

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ ÇAĞINDA GÖÇMEN İMGESİ: GÖÇMEN TASVİRİNDE ALGORİTMALARIN EŞİK BEKÇİLİĞİ ÜZERİNE BİR TARTIŞMA

Derleme Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 12 Mart 2026

Makale Kabul Tarihi: 31 Temmuz 2026

Yazar Bilgileri:

• Melikşah AKSU

Yeditepe Üniversitesi

meliksahaksu5234@gmail.com

ORCID: 0009-0006-2791-1543

• Oğuz KUŞ

İstanbul Üniversitesi

oguz.kus@istanbul.edu.tr

ORCID: 0000-0002-2593-4980

Özet

Arka Plan: Günümüzde üretken yapay zekâ araçlarının kullanımındaki yoğun artış, bilgi ekosistemi içerisindeki yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin ivme kazanmasına yol açmıştır. Geçmişteki birçok somut örnek, algoritmalar tarafından beslenen yapay zekâ sistemlerinin dezavantajlı grupları konu alan imgelemelerde yanlış tasvirler sunduğunu göstermektedir. Buradan hareketle dezavantajlı grupların en yoğun popülasyonlarından birisini teşkil eden göçmen nüfusuna yönelik toplumsal tasavvurun oluşumunda, üretken yapay zekâ sistemlerinin eşik bekçiliği rolünü ne şekilde üstleneceği merak konusu olmuştur.

Amaç: Çalışma, algoritmik tabanlı üretken yapay zekâ sistemlerinin, dezavantajlı gruplar içerisinde niceliksel bir baskınlığa sahip olan göçmenlere yönelik toplumsal algıların inşasındaki potansiyel etkisini mevcut literatür ve somut örnekleri göz önünde bulundurarak tartışmayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Çalışma ekseninde kavramsal araştırma konsepti göz önünde bulundurularak, öncül literatür ve somut örnekler ışığında tartışma gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Üretken yapay zekâ araçlarının göçmen tasvirlerinde geleneksel medyadan ödünç alınan stereotipleştirme geleneğinin algoritmalara aktarıldığı, göçmen tasvirlerinde özellikle güvenilir olmayan vaziyetler içerisinde Arap, Afrikalı, Latin Amerikalı bireylerin klişeleşmiş görüntülerine yer verildiği tespit edilen birçok araştırmaya kavramsal çerçevede değinilmiştir. Söz konusu kavramsal tartışma neticesinde üretken yapay zekâ sistemlerinin toplumdaki göçmen karşıtlığını beslediği ve göçmen karşıtı aşırı sağcı rejimlerin ivmelenmesine zemin hazırladığı gözlemlenmektedir.

Sonuç: Çalışma sonucunda üretken yapay zekâ sistemlerinin, göçmen tasvirlerinde yanlış sonuçlar üreten bir eşik bekçiliği rolü üstlenmesinin toplumsal açıdan belirli riskleri beraberinde getirme potansiyeline sahip olduğu görülmüştür. Söz konusu riskler bağlamında çalışma kapsamında yer verilen deneysel araştırmaların yaygınlaştırılarak bilgi okuryazarlığı noktasında farkındalığın geliştirilmesinin, göçmen ve yapay zekâ kesişimindeki bilgi güzergahını aydınlatacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Algoritma, Eşik bekçiliği, Göç araştırmaları, Göçmen, Üretken yapay zekâ.

THE IMAGE OF IMMIGRANTS IN THE AGE OF GENERATIVE AI: A DISCUSSION ON THE GATEKEEPING ROLE OF ALGORITHMS IN IMMIGRANT DEPICTION

Review Study

Received: March 12, 2026

Accepted: July 31, 2026

Author/s:

• Melikşah AKSU

Yeditepe University

meliksahaksu5234@gmail.com

ORCID: 0009-0006-2791-1543

• Oğuz KUŞ

Istanbul University

oguz.kus@istanbul.edu.tr

ORCID: 0000-0002-2593-4980

Abstract

Background: The rapid increase in the use of generative AI tools today has led to an acceleration of AI-generated content within the information ecosystem. Many concrete examples from the past show that AI systems, powered by algorithms, present biased portrayals in imagery concerning disadvantaged groups. Therefore, the question arises as to how algorithm-based generative AI systems will act as gatekeepers in shaping societal perceptions of immigrant populations, which constitute the largest quantitative base among disadvantaged groups.

Objective: This study aims to discuss the potential impact of algorithm-based generative AI systems on the construction of societal perceptions of immigrants, who constitute the largest segment of disadvantaged groups, considering existing literature and concrete examples.

Method: The study is based on a conceptual research approach, and the discussion is conducted in light of prior literature and concrete examples.

Finding: Numerous research studies have shown that generative AI tools transfer the tradition of stereotyping borrowed from traditional media into algorithms when depicting migrants. These depictions often include stereotypes of Arab, African, and Latin American races, particularly in unsettling situations. As a result of these findings, generative AI systems are concluded to fuel anti-immigrant sentiment in society and pave the way for the acceleration of anti-immigrant far-right regimes.

Conclusion: The study concludes that generative AI systems, in their depictions of migrants, act as gatekeepers producing biased results, potentially posing certain societal risks by undermining cultural diversity. In this context, it is believed that expanding the experimental research included in this study to increase awareness of these risks and improve information literacy will illuminate the information pathway at the intersection of migration and artificial intelligence.

Keywords: Algorithm, Gatekeeping, Migration studies, Immigrant, Generative artificial intelligence.

1. Giriş

Göç, insanlık tarihi boyunca etkileşim, gelişim ve meydan okumaları beraberinde getirmiştir. Çağımızda göçü motive eden faktörler ve toplumlarda yaratmış olduğu sonuçlar bağlamsal dönüşümler geçirmiş olsa dahi, etkileşim, gelişim ve meydan okumalar göç olgusuna ilişkin bir gerçeklik olarak varlığını sürdürmektedir. De Haas vd. (2020: 3), göçlerin izole olaylar olmadığını, ürün, sermaye ve fikirlerin hareketlerinin insanların hareketine (ve tam tersine) sebep olabileceğine değinmekte; basılı ve elektronik medyanın yaygınlaşmasının farklı ülkelerdeki yaşam ve fırsatlar hakkında bilgi ve imgelerin yayılmasını kolaylaştırarak göç motivasyonunu ortaya çıkartabildiğine de değinmektedir. Bu çerçevede, göçün ekonomi-politik bir doğası bulunduğu ve göç hakkında inşa edilen imgelerin de çağımızda göç dinamiklerinin bir parçası olduğunu tartışmaya açmak yanlış olmayacaktır. Dünyanın deneyimlemekte olduğu çoklu krizler, bilgiye erişmek ve bilgiyi dolaşıma sokmak noktasındaki imkânların dijital dönüşümü, Batı’da yükselen aşırı sağ politik zemin ve göç bir arada düşünüldüğünde; göç hakkındaki imgeler, bu imgelerin yorumlanış biçimi ve toplumların göç hakkındaki bilgiyi okuma deneyimleri göçmenlere yönelik algı ve temsilin oluşması sürecinde de doğrudan etki sahibi olmaktadır.

2015’teki “mülteci krizi” akabinde dijital medyada mülteci çocukları, krizin gerçek kurbanları olarak betimleyen görsellerin paylaşılmasının bir empati dalgası yarattığı not edilmektedir (Barisione vd., 2017). Diğer yandan, Ahmed ve arkadaşlarının (2024) gerçekleştirmiş oldukları çalışmanın bulguları, sosyal medyada göçmenler hakkında gerçekleştirilen tartışmaların çoğunlukla negatif duygular ile istihdam ve suç kapsayan ekonomik etkiler hakkındaki endişeler ile ilgili olduğuna işaret etmektedir. İki ayrı dönemde gerçekleştirilen bu çalışmalar bağlam ve teknolojinin göç olgusu ve göçmenlere yönelik algıyı şekillendirebileceği hususunda düşünsel bir hareket zemini yaratmaktadır.

Bu çerçevede gelişmekte olan teknolojilerin sunduğu somut ve hayali olanaklar ile göçe ve göçmene yönelik toplumsal algının kesiştiği bir ekosistem söz konusudur. Günümüzde bilginin dolaşıma girdiği ve tüketildiği, gündelik hayata içkin pek çok platform büyük veri ve algoritmalar temelinde yükselen bir mimariye sahiptir. Bu mimari zamanın ruhuna uygun bir teknoloji olan üretken yapay zekâ platformlarında da işlevsellik kazanmaktadır. Günümüz şartlarında, popüler kimi üretken yapay zekâ platformlarının eğitim seti verilerini kamuya açık internet metinlerinden topladığı ve üçüncü parti şirketlerden temin ettiği ifade edilmektedir (Dsouza, 2025); şirketler yapay zekâ kapasitelerini artırabilmek için sosyal medya platformlarındaki içerikleri kullanabilmek üzere anlaşmalar da imzalamaktadır (Tong vd., 2024). Bu durum toplumsal tartışmanın dijitalleştiği ve yine toplumu dönüştürdüğü günümüzde, verileşen bu tartışmaların üretken yapay zekâ sistemleri tarafından kullanılması anlamına gelmektedir. Bu durum toplumsal yanlışlıkların otomatize bir biçimde ölçeklenmesi gibi riskleri de beraberinde getirmektedir.

Bu çalışma, mevcut literatürü göz önünde bulundurarak göç ve yapay zekâ kesişimde, algoritmik sistemler ve üretken yapay zekânın göçmen algısına yönelik potansiyel etkilerini tartışmayı amaçlamaktadır. Dezavantajlı gruplara yönelik algının şekillenmesinde algoritma temelinde yükselen platformların etkisi akademik çalışmalara konu olmuş olsa dahi bu bağlamda sınırlı sayıda çalışma olduğu gözlemlenmektedir. Diğer yandan, teknolojinin gelişme hızı, bilginin akışkanlığı, algının inşasında önemli bir rol oynayan bilginin yönetiminde teknolojinin gelişen etkisi ve bir göç çağının deneyimleniyor olması göz önünde bulundurulduğunda, yeni ve çağdaş bir teknoloji olan üretken yapay zekâ bağlamında göçmen algısının tartışılması elzemdir. Bu çalışma kapsamında tartışma gerçekleştirilirken kavramsal araştırma konsepti göz önünde bulundurulacaktır. Fawcett ve diğerleri

(2014: 2-3), Sutton ve Staw'ın da fikirlerinden hareketle kavramsal araştırmaların “*gelişmekte olan olaylara işaret etmek üzere mükemmel bir araç olduğunu*” ve “*dünyayı ve karar alma olgularını yeni perspektiflerle görmemizi mümkün kılacak mevcut ve gelişen problem çözme arayışları için yeni başlangıç noktalarının keşfini*” sağladığını ifade etmektedir. Bu bağlamda, yeni medyada dezavantajlı gruplara yönelik algıya odaklanan öncül çalışmalar bir hareket noktası olarak kullanılmış, bu algının inşasında mevcut bilgi ekosistemine şekil veren algoritmik eşik bekçiliği konseptinin etkileri tartışılmıştır. Son olarak, algoritmik bir ekosistem ve bilgi ekosisteminin en gelişmiş eşik bekçileri olarak nitelendirilebilecek üretken yapay zekâ sistemlerinin göçmenlere yönelik algının şekillenmesinde oynayabileceği rol tartışmaya açılmıştır. Böylece çağımızın deneyimlediği somut gelişmelere yönelik olgular fiktisel bir zeminde bir araya getirilerek çözüm önerileri geliştirilmiştir.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama ve analiz süreçleri ile çalışmanın bilimsel geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için izlenen stratejiler açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın modeli

Literatür taraması araştırma modelini benimseyen bu çalışmada kavramsal araştırma konsepti göz önünde bulundurulmuştur.

2.2. Evren ve örneklem

Dezavantajlı gruplara yönelik somut örnekleri konu edinen kaynaklar çalışmanın gerçekleştireceği tartışma adına bir hareket noktası olarak kullanılmış, yapay zekâ, algoritmik sistemler ve eşik bekçiliği konseptleri ise kavramsal tartışma zeminini oluşturmuştur.

2.3. Veri toplama süreci

Öncül literatür ve somut örneklerden beslenen bu çalışmada “Google Akademik” ve “Google Haberler” üzerinden “dezavantajlı gruplar” ve “üretken yapay zekâ” anahtar kelimeleri ile sorgulamalar gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bağlamına uygunluğu neticesinde erişilen kaynaklar tartışma zeminini oluşturmak üzere araştırmaya dahil edilmiştir.

2.4. Veri analizi süreci

Çalışma kapsamında yeni medyada dezavantajlı gruplara yönelik algıya odaklanan öncül literatür hareket noktası olarak kullanılmış, söz konusu algının inşasında mevcut bilgi ekosistemini şekillendiren algoritmik eşik bekçiliği konseptinin etkileri tartışılmıştır.

2.5. Etik

Çalışma süresince gerçekleştirilen kaynak seçim işlemlerinde bilimsel araştırma etik anlayışı gereği tarafsızlık ve nesnellik ilkesine sadık kalınmıştır.

2.6. Sınırlılıklar

Kavramsal araştırma konseptine uygun olarak gerçekleştirilen çalışma, öncül literatür ve somut örnekler ekseninde gerçekleştirilen tartışmalarla sınırlıdır.

3. Yeni Medyada Dezavantajlı Grupların Temsili

Medyanın kamuoyu oluşturma ve belirleme gücü, toplumun çeşitli aktör veya konulara yönelik tutumlarının inşa edilmesi noktasında merkezi bir rol oynamaktadır (Fürsich, 2010). Buradan hareketle Couldry (2008) medya sistemlerinin, siyasi temsil sınırlarının belirleme noktasındaki etki alanına vurgu yaparken, belirli seslerin toplum tarafından duyulmasını engelleyebilme gücüne sahip yapısının altını çizmektedir. Bu bağlamda medyanın imgeleme noktasında sahip olduğu müktedirlik, kamuoyunda yer alan söylemlerin toplum tarafından ne şekilde algılandığı konusunda da belirleyici bir rol oynamaktadır. Söz konusu durum tarihsel süreç içerisinde medya kuruluşlarının baskın ekonomi-politik düzlem içerisinde hegemon söylemin dışında kalan başta göçmenler, mülteciler, azınlıklar, engelliler, eski hükümlüler gibi dezavantajlı grupların medya içeriklerinde kısıtlı görünürlüklerine, olumsuz olaylarla ilişkilendirilmelerine ve stereotipik bir şekilde temsil edilmelerine yol açmaktadır (Fürsich, 2010). Örneğin, Avrupa medyasında kadın göçmenlerin görünürlüğünün yeterli olmadığı, erkek göçmenlerin ise sorun ve tehdit çerçevesinde servis edildiği bir bağlamın mevcut olduğuna değinilmektedir (Amores vd., 2020). Hall (1997) söz konusu hususla ilintili olarak kültür ve kimlik inşası süreçlerinde medya temsillerinin kalıp yargılar üzerinden yaratılma durumunun yaygın bir pratik olduğunu öne sürmektedir. Benzer şekilde Magder (2004) da dezavantajlı grupların medyadaki temsiliinde klişe tasvirler ve stereotip kullanımının köklü bir geçmişi bulunduğunu ifade etmektedir. Bu yaklaşıma göre zaman dizinsel bir ekseninde özellikle görsel-işitsel niteliğe sahip kitle iletişim araçlarının, dezavantajlı grupların temsiliindeki indirgemeci yaklaşımların sürekli olarak yeniden üretildiği vurgulanmaktadır. Medya aracılığıyla yaratılan inşa süreci ve pekiştirmelerin ise toplumsal anlayışın deforme olmasına ve sonraki aşamada ilişki ve etkileşim süreçleri üzerinde ön yargılar doğurabileceğine işaret edilmektedir. Buradan hareketle günümüzde toplumun her geçen gün daha fazla medyalaşması, dezavantajlı gruplara yönelik olumsuz tutumların oluşumuna ivme kazandırmaktadır. Medya tarafından çizilen olumsuz çerçeve içerisinde dezavantajlı gruplar Hjarvard'a (2008) göre söylem üretme, tartışma ve müzakere gibi kamusal alanda aktif olma haklarından yoksun bırakılmaktadır.

Tomlinson (2001) medyadaki temsillerin belirlenmesi noktasındaki erki “kültürel emperyalizm” kavramıyla açıklamaktadır. Kültürel emperyalizm, baskın kültürlerin daha az baskın olan kültürleri domine etmesine ve sonraki süreçte medya içeriklerinin baskın kültürün arzuladığı şekilde homojenleşmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Medya sahiplik yapıları ve güç dinamikleri, kültürel emperyalizmin pekiştirilmesi noktasında başat faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel emperyalizmin pekişmesi, zaman içerisinde dezavantajlı grupların sahip oldukları kimliklerin aşınmaya uğrayıp baskın kültürün arzu ettiği normlar perspektifinde dejenerasyona uğramasına yol açmaktadır. Bu noktada dezavantajlı grupların kamusal alanda var olabilmeleri ve kimliklerini koruyabilmeleri medya endüstrisindeki egemen aktörlerin, dezavantajlı gruplara sunduğu hareket alanı ile doğrudan ilintili bir hale gelmektedir. Söz konusu durumu açıklamak noktasında Ferrer ve Retis (2019) “söylemsel dışlama” kavramını kullanmaktadır. Söylemsel dışlama ifadesi bir konu olarak dezavantajlı grupların toplumun geri kalanı için önem ifade etmedikleri duruma işaret etmektedir. Mevcut durum, dezavantajlı grupların

özellikle geleneksel medyada kamusal kimliklerini ifade edebilmek adına yeterli ve doğru temsile ulaşamadıklarını göstermektedir.

Dijitalleşme evresinin bir tezahürü olarak geleneksel medyanın sahip olduğu kamuoyu yaratma gücünü yeni medya ortamlarına bırakması dezavantajlı grupların temsili noktasında görece daha demokratik bir ortamın zeminini hazırlamıştır. Yeni medyanın ortaya çıkış süreciyle birlikte dezavantajlı gruplar hegemonik temsillerden sıyrılıp kimliklerini doğru ifade edebilme ve kamuoyu oluşturabilme imkânına sahip olmuşlardır (Castells, 2012). Sonuç olarak yeni medya kanallarının ortaya çıkması bilgi akış süreçleri üzerindeki denetimi medya sahiplerinin insiyatifine bırakan hegemonik yaklaşımlara son vermenin yanı sıra dezavantajlı grupların kendi kimliklerine yönelik oluşacak tutumları kendilerinin tayin edebilmeleri hususunda imkân sağlamıştır (Navaz & Ferrer, 2012). Ancak bu imkânlar, katılımcı web temelinde yükselen yeni medya ekosisteminin kullanıma girdiği ilk dönemlerde gerçekçi bir potansiyele sahipken, devam eden süreçte düşünsel ve teknik olarak tartışılabilir bir zemine doğru kaymıştır.

Yeni medya ortamları dezavantajlı gruplara daha demokratik bir söylem üretme alanı sağlamış olsa da dezavantajlı gruplar tarafından yaratılan temsilin, hegemonik temsile ne ölçüde meydan okuyabildiği sorusu akıllara gelmektedir. Bu konuda Georgiou (2012) dezavantajlı gruplarla ilgili tarihsel süreçte inşa edilmiş ve hegemon medya kanalları araçlarıyla sürekli olarak pekiştirilmiş imgelere meydan okumanın ve bu imgeleri yeniden yaratmanın ciddi güçlükler arz ettiğini ifade etmektedir. Cottle (2007) paralel bir şekilde alternatif medya kanallarının ortaya çıkmasının dezavantajlı grupların temsili noktasında daha kapsayıcı bir ortam hazırlayacağı düşüncesine alternatif bir bakış açısı sunarak, geçmişten günümüze sürekli olarak yeniden inşa edilen yerleşik stereotip imgelerin yıkılmasının medya içeriklerine yabancılaşmayı beraberinde getirebileceğinin altını çizmektedir. Bu noktada Castells (2012) dijital ağların, tabandan gelen kapsayıcı hareketlerin kamuoyu yaratma ve örgütlenme noktasında özelliğine vurgu yaparken aynı zamanda dijital ağlar içerisinde de marjinalize edilmek ve sosyal ağların dışında itilmek gibi tehditlerin hala söz konusu olduğunun altını çizmektedir. Tufekci (2008) benzer şekilde yeni medya ortamlarında görünürlüğü olmayan kullanıcıların özellikle siyasi tartışmalara katılım ve kamuoyu söylemi yaratma konusundaki imkânların kısıtlandığına işaret ederken söz konusu durumun demokratik katılım açısından zayıflatıcı bir etkisi olduğunun altını çizmektedir. Nitekim yeni medya platformlarının içerik moderasyon süreçlerinde belirli içeriklerin görünürlüklerine yönelik müdahalede bulundukları gölge yasaklama (shadowban) gibi uygulamalar (Myers West, 2018), hegemon söylemin dışında kalan seslerin yeni medya ekosisteminde de hegemon güç odakları tarafından müdahaleye açık hale geldiklerini göstermektedir. Benzer şekilde Gillespie (2018) yeni medyada, içerik kürasyonu moderasyonlarının algoritmalara devredilmesi sonrasında, kullanıcıların karşıt sesleri duymasının daha da imkânsız hale geldiğine vurgu yapmaktadır. Bu noktada algoritmalar, yeni medya ortamlarının dezavantajlı gruplara sağlamış olduğu eşit katılım fırsatı için tekrardan tehdit edici bir unsurun doğuşuna işaret etmektedir.

4. Dezavantajlı Grupların Temsilinde Algoritmaların Eşik Bekçiliği

Günümüzde yaygın ve aktif olarak kullanılan yapay zekâ teknolojilerinin teknik altyapısını oluşturan algoritmalar, yeni medya ortamlarında kullanıcılar için hazırlanan içerik kürasyonlarının oluşturulmasında

merkezi bir konumda yer almaktadır. Gillespie (2014: 167) tarafından “belirtilen hesaplamalara dayalı olarak girdi verilerini istenen çıktıya dönüştürmek için kodlanmış prosedürler” şeklinde tanımlanan algoritmalar önceliklendirme ve önerme sistemleri ile kullanıcıların bilgi edinimi, tutum ve iletişim pratikleri adına belirleyici bir role sahiptir. Algoritmaların yeni medya ortamlarındaki söz konusu içerik önceliklendirme ve önerme işlevi geleneksel medyada kullanılan eşik bekçiliği konseptiyle paralellik göstermektedir (Bakshy vd., 2015). Shoemaker ve Vos (2009: 73) ilk olarak gazetecilik çalışmalarında kullanılan eşik bekçiliği kavramını “bilgiyi haber haline getirmek için seçme, yazma, düzenleme, konumlandırma, planlama, tekrarlama ve başka şekillerde işleme süreci” olarak tanımlamaktadır. Söz konusu tanımlama göz önünde bulundurulduğunda algoritmaların yeni medya ortamlarındaki bilgi akışını yapay zekâ öğrenme modelleri ile otomatize bir şekilde sağladığı görülmektedir. Shoemaker ve Reese (2013) eşik bekçiliği işlemlerinin uygulanmasında beş düzey ortaya koymuştur. İlk düzeyde eşik bekçisinin geçmiş deneyimleri sonucunda oluşan tutumları yer almaktadır. İkinci düzeyde medya rutinleri yer alırken üçüncü düzeyde medyanın örgütsel etkisi bulunmaktadır. Eşik bekçiliğinin dördüncü düzeyinde medya kuruluşunun dış paydaşları ile ilişkileri yer alırken son düzeyde medya ideolojisi yer almaktadır. Yeni medya ortamlarında algoritmik eşik bekçiliği uygulamalarının geleneksel medyanın sahip olduğu düzeyler göz önünde bulundurulduğunda çeşitli açılardan birtakım dönüşümlere uğradığı görülmektedir. Buradan hareketle geleneksel medyada eşik bekçiliği işlemi teknik kapasitesi gereği daha makro grupları hedeflerken algoritmik eşik bekçiliği her bir kullanıcının dünya görüşünü doğrulayacak ve yargılarını güçlendirecek enformasyonları kişiselleştirilmiş bir hesaplamalı eleme sistemi içerisinde sunmaktadır (Van Dalen, 2023). Frizzera (2018) benzer şekilde algoritmaların eşik bekçiliği rolünü üstlenmesinin başta arama motorları ve sosyal medya platformlarında olmak üzere yeni medya ortamlarındaki bilgi akış paradigmasını dönüştürdüğünü iddia etmektedir. Bu bağlamda algoritmik eşik bekçiliği en önemli enformasyonları değil kullanıcının ilgi ve alaka düzeyine en uygun enformasyonları sunmaktadır. Söz konusu durumda kullanıcıların sürekli olarak dijital ekosisteme sağladıkları dijital ayak izleri son derece belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede algoritmik eşik bekçiliği mekanizmasını algoritmalar işletmektedir, ancak algoritmaların işlettiği bir eşik bekçiliği sürecinde kararların nasıl alındığına yönelik kısıtlı bir şeffaflık bulunmaktadır.

Gillespie (2014) algoritmik eşik bekçiliği etki düzeyinin yalnızca kullanıcıların yeni medya ortamlarında daha fazla vakit geçirmesine yol açmakla sınırlı kalmadığını aynı zamanda kamuoyu tartışmaları için de son derece belirleyici bir role sahip olduğunun altını çizmektedir. Bu noktada toplumun başlıca bilgi kaynağını oluşturan yeni medya ortamlarındaki haber akışları, arama motoru optimizasyonları, öneri ve içerik sıralama sistemleri belirleyicilik düzeyi yüksek faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Noble’a (2018) göre yeni medya ekosistemi içerisinde faaliyet gösteren platformlar, bilgi akışını düzenleyen ve yönlendiren görünmez aktörler olarak konumlanmaktadır. Buradan hareketle sosyal ağların, algoritmik eşik bekçiliği uygulamaları ile sosyal güç ilişkilerini her seferinde yeniden üreten bir mekanizmaya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bahsi geçen sosyal güç ilişkileri, sistemsel kazanım ve kayıp dengelerinin dağılım örüntüleri bağlamında kamuoyu aktörlerinin yüceltilmesi veya marjinalleştirilmesi ile yaratılmaktadır. Bu temel üzerinden Noble (2018) algoritmaların teknik altyapısını oluşturduğu arama motoru optimizasyonlarının dezavantajlı gruplar için dışlayıcı ve mevcut yapısal eşitsizlikleri yeniden üreten işleyiş biçimine vurgu yapmaktadır.

Algoritmik eşik bekçiliği konseptinin demokratik süreçler bağlamında tartışılmasında göz önünde bulundurulması önem arz eden tehditlerin başında algoritmik ön yargı hususu gelmektedir. Toplumda dezavantajlı gruplara yönelik halihazırda var olan ön yargıların girdi/çıktı mantığıyla çalışan makine öğrenimi süreçleri ile

algoritmalarla aktarılması algoritmik ön yargı konseptini meydana getirmektedir. (Fazelpour & Danks, 2021). Algoritmaların dezavantajlı gruplar üzerindeki ön yargılı uygulamalarına en popüler örnek olarak bir dönem ABD'nin çeşitli eyalet mahkemelerinde kullanılan COMPAS risk değerlendirme sistemleri gösterilmektedir. COMPAS'ın, siyahi erkeklerin beyaz erkeklere kıyasla tekrardan suç işleme ihtimalini daha yüksek olarak nitelendirerek karar vermesi algoritma temelli ön yargılı uygulamalara somut bir örnek teşkil etmektedir (Larson vd., 2016). Benzer bir şekilde Shankar ve diğerlerinin (2023) Al Jazeera'da yayınlanan haberine göre Filistinli aktivistler İsrail'i eleştirdikleri "#ÖzgürFilistin" ve "#Filistin'inYanımdayım" etiketi içeren içeriklerin çeşitli sosyal medya platformları ve arama motorları tarafından erişime kısıtlandığını ifade etmeleri söz konusu örneklerden bir diğerini oluşturmaktadır. Bu somut örnek göz önünde bulundurulduğunda algoritmik bir içerik moderasyonu uygulaması olan gölge yasaklamanın da yine belirli grupları dezavantajlı duruma düşürerek kamuoyu yaratmalarına engel olmak noktasında eşitlikten uzak bir yapıda olduğu anlaşılmaktadır. Castillo (2025) Latin Amerika ekseninde gerçekleştirdiği çalışmada, yönetim uygulamalarında algoritmik adaletsizliğin marjinalleştirilmiş grupları merkezden uzaklaştırarak kapsayıcılıktan uzak yapılar meydana getirdiğini ortaya koymaktadır. Bu araştırmanın bulgularına göre yetersiz ve kısıtlı temsiller, yerli halklar, Afro-Latin topluluklar, düşük gelirli haneler ve engelli kişiler gibi dezavantajlı grupların kritik hizmetlerden faydalanamamasına ve marjinalleştirilmiş statülerinin pekiştirilmesine yol açmaktadır. Arora ve arkadaşları (2023) bu bağlamda yapay zekâ sistemlerinin gelişiminde lokomotif rolünü üstlenen Küresel Kuzey'in marjinalleştirilmiş grupların haklarını ve etik kaygılarını gözetmesi gerektiğini ifade etmektedir. Buradan hareketle, öngörücü algoritmik sistemlerin Küresel Kuzey'in baskın norm ve kültürünü merkeze alan yapısının, marjinalleştirmeyi ve eşitsizlikleri daha da derinleştireceği vurgulanmaktadır. Somut bir örnek olarak Duffy ve Meisner'in (2023) gerçekleştirdikleri çalışmada, marjinalleştirilmiş içerik üreticileri yayınladıkları içeriklerin görünürlüklerinde adaletsiz uygulamalardan ve çoğu zaman gölge yasaklama uygulamalarına maruz kaldıklarından söz etmektedir. Bahsi geçen söz konusu somut uygulama ve vakalar algoritmaların, yeni medya ortamlarında hangi grupların ne ölçüde görünür olduğunu belirleyebilme gücü ile paralel olarak norm oluşturuca yapısına işaret etmektedir. Fazelpour ve Danks'a (2021) göre algoritmik ön yargı, dezavantajlı gruplara yönelik olumsuz algıları sürekli olarak yeniden üretirken bu yeniden üretim sürecinde dijital ortamlarda mevcut ön yargı üzerinden yeni ön yargıların ortaya çıkması tehdidi söz konusu olmaktadır. Söz konusu hususa somut bir örnek olarak, 2018 yılında Facebook için hazırlanan raporda, platform algoritmalarının Myanmar'daki Arakan Müslümanlarına yönelik şiddeti teşvik ettiği ve insan hakları ihlallerinin yaygınlaşmasına olanak sağlayan bir ortam oluşturduğunun tespiti gösterilmektedir (Whitten-Woodring, 2020). Bu bağlamda algoritmaların eşik bekçiliği rolü üstlenmesinin dezavantajlı gruplara yönelik mevcut olumsuz imgelemin, yapay zekâ araçlarının son derece yaygın kullanıldığı günümüz dijital ekosisteminde her geçen gün daha da olumsuz çıktılara yol açıp açmayacağı tartışmalı bir eksen üzerinde konumlanmaktadır.

5. Yapay Zekâ Dünyasında Göçmen Konumlandırması

Algoritmaların işlem süreçlerinin merkezinde yer aldığı yapay zekâ araçları günümüzde iletişim süreçleri için tayin edici öğelerden birisi haline gelmiştir. Başta ChatGPT ve Gemini gibi üretken yapay zekâ araçlarının 2022 yılında tüm kullanıcıların erişimine açılması sonrasında ortaya çıkan kullanıcı yakınsaması, sosyal ağ

ekosistemi içerisinde yapay zekâ ile üretilen içeriklerin sayısında gözle görülür bir artışa sebep olmuştur. Söz konusu yapay zekâ araçlarının özellikle görüntü, video ve ses üretebilme noktasındaki yetkinliği ve işlevselliği bu araçların kısa süre içerisinde popüler olmasına yol açan faktörlerin başında gelmektedir (Doshi & Hauser, 2024). Yapay zekâ ile üretilen içeriklerin kullanıcılar nezdinde artan popüleritesi hakikat bağlamında güvenilirlik hususunu ciddi bir biçimde sorunsallaştırmıştır (Munoriyarwa & de-Lima-Santos, 2025). Yapay zekâ araçlarının gerçek ile yapay arasındaki sınırları silikleştiren nitelikte içerik üretme, değiştirme ve manipüle etme noktasındaki optimizasyonu kamuoyu tartışmaları açısından da çeşitli riskleri beraberinde getirmektedir (Olaru, 2023). Söz konusu durumu somutlaştırmak adına sosyal ağ ekosisteminin yapay zekâ üretimi içeriklerle doldurularak kamuoyu gündeminin manipüle edilmesi örneği günümüzde sıkça rastlanılan anti-demokratik uygulamalardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Jakesch vd., 2023). Olha (2023) bahsi geçen risklerin ortaya çıkması ve tırmanmasını yapay zekâ araçlarının regülatif düzenlemelerden azade bir şekilde hızlı gelişimi ile ilişkilendirmektedir.

Yapay zekâ sistemlerinin şeffaflıktan ve hesap verebilirlikten uzak yapısı zaman içerisinde toplumda var olan normatif aksaklıkların makinelere aktarılmasına zemin hazırlayarak yapay zekâ tasvirlerinin kültürel duyarlılıktan uzaklaşmasına yol açmaktadır (Olha, 2023). Munoriyarwa ve de-Lima-Santos (2025) yapay zekâ araçlarının kültürel duyarlılıktan uzaklaşmasına yol açan sebeplerden bir diğerini yapay zekâ araçlarının geliştirilmesinde kamu yararının değil kar maksimizasyonunun merkeze konulması şeklinde ifade etmektedir. Buradan hareketle yapay zekâ araçlarını besleyen algoritmaların baskın kültürün değerleri ekseninde şekillendiğini göz önünde bulundurduğumuzda üretken yapay zekâ araçlarının baskın kültürün değerlerini önceliklendirmesi ve çevre kültürleri ötekileştirilmesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Olha'ya (2023) göre toplumsal öğrenme pratiklerinde paradigmatik bir dönüşümü temsil eden yapay zekâ araçlarının yanlış tasvirler sunması, kamuoyu tartışmalarının demokratik niteliği için tehdit yaratmaktadır. Dezavantajlı grupların temsilinde yapay zekâ araçlarının dezenformatif ve hakikatle bağdaşmayan yanlış içerikler üretmesi ve bu içeriklerin sosyal ağ ekosisteminde dolaşıma sokulması kamuoyu tartışmaları noktasında hatalı referansların oluşmasına sebep olmaktadır (Olaru, 2023). Yapay zekâ araçlarının kamuoyu tahayyüllerinin oluşması noktasında en önemli bilgi kaynaklarından birisi haline geldiği ortamda dezavantajlı gruplar içerisinde demografik ağırlığı en belirgin gruplardan biri olan göçmenlerin ne şekilde konumlandığının anlaşılması kritik bir gereklilik haline gelmiştir. Öyle ki, farklı ülkelerin bilgi operasyonları kapsamında kamuoyunun perspektifini yönlendirebilmek için yapay zekâ sistemlerinin eğitim setlerine etki etmeyi planlayan LLM Grooming adı verilen müdahalelerde bulunmaktadır. Rusya ve Rusya ile ilişkili ağların dijital ekosistemde Kremlin yanlısı anlatıları dolaşıma sokarak eğitim veri setlerini kirlettiğine, böylece botların Rusya yanlısı ifadeleri tekrarladığına ve bu anlatının meşrulaşmasına olanak tanıdığına değinilmektedir (Padalko, 2024). Bu durum, yapay zekânın toplumların algısını inşa etme sürecinde oynadığı stratejik rolü gözler önüne sermektedir. Diğer yandan, üretken yapay zekâ sistemleri kişiselleştirilmiş cevaplar verdiğinden, algının inşasında oynayabileceği rol etki bakımından derinleşmektedir.

Başta savaşlar, ekonomik krizler, siyasi baskılar, iklim krizleri vb. gibi sürekli olarak değişen jeopolitik koşullar küresel göç hareketlerini ortaya çıkarmaktadır (Zolberg & Benda, 2001). Özellikle Orta Doğu, Afrika ve Asya kıtalarında yer alan kaynak ülkelerden Avrupa Birliği'ni hedef alan kitlesel göç dalgaları, 2010'lu yıllardan günümüze uzanan kesintisiz bir süreç teşkil etmektedir (Pietrandrea & Battaglia, 2022). Söz konusu durumda ulus devletler göç meselesini kurumsallaştırmak ve sınır güvenlikleri ile ilgili tedbirleri sıkılaştırmak gibi yöntemler ile çözüm üretmeye çalışsa da kamuoyu baskılarını yönetilebilir hale getirmek her geçen gün daha da zor bir hale

gelmektedir (Scheel, 2019). Nitekim ulus devletin sahip olduğu kısıtlı kaynakların ülkeye yeni gelen veya bir süredir ülkede ikamet eden göçmenler tarafından tahsis edildiği algısı yerli nüfus ve göçmenler arasında gerilimlere yol açmaktadır. Bu bağlamda artan suç oranları, işsizlik, emlak piyasasındaki kırımlar ve demografik dengesizlikler göçmenlerle ilişkilendirilen meseleler haline gelerek göçmenlere yönelik nefret söylemlerini artırmaktadır (Marchlewska vd., 2019). İçerisinde bulunduğumuz çoklu krizler çağında küresel ekonominin son 20 yılda göstermiş olduğu bunalım, bölgeler ve bireyler arası eşitsizliklerin artmasına yol açarken, artan eşitsizlik popülizmin yükselmesi noktasında tetikleyici bir rol oynamıştır. Söz konusu durum artan küresel göç hareketlerinin nihai hedeflerinden birisi olan Avrupa’da göçmenlere yönelik nefreti körükleyen temel faktörlerden birisi olmuştur. Son beş yılda Avrupa’da gerçekleşen genel seçimler popülist siyasetçilerin tabanda karşılık bulmuş olması, söz konusu duruma dair somut bir gösterge niteliğindedir (Rodríguez-Pose vd., 2023). Son seçimlerde Polonya’da Nawrocki’nin cumhurbaşkanı, İtalya’da Meloni’nin başbakan, Hollanda’da Wilders’ın iktidar ortağı, Fransa’da Bardella’nın güçlü ana muhalefet konumunu perçinlemiş olması gibi gelişmeler söylemlerini göçmen karşıtlığı üzerinden kuran siyasetçilerin talep bulması bağlamında Avrupa’da aşırı sağ popülizminin yükseldiğine yönelik gözlemlenebilir bir zemin sunmaktadır. Sharma’ya göre (2020) göçmenlere yönelik söz konusu nefret söylemleri-ağırlıklı olarak ırk temelli ötekileştirmeler üzerinden gerçekleşmektedir. Buradan hareketle göçmenlere yönelik olumsuz bakış açısı, sosyal, ekonomik ve siyasi kaynakları tahsis eden öngörülemez yabancılar şeklinde tezahür etmektedir. Scheel (2019) ise göçmenlere yönelik söz konusu imajın özellikle Avrupa’da ötekilere yönelik olarak ortaya çıkan ulusal kimlik ve sınırlar dahilindeki korumacı yaklaşım üzerinden vuku bulduğunu ifade etmektedir.

Göçmenlere yönelik stereotipleşen imgelemin sosyal ağ ekosisteminde sürekli olarak yeniden üretimi göçmenleri toplumsal sistemlerin düşmanları olarak konumlandırmaktadır (Nail, 2015). Nitekim sosyal ağlar, günümüzde göçmenlere yönelik bakış açısının nefret söylemi ve insanlıktan çıkarma olarak açığa çıktığı ve somutlaştığı alanlar haline gelmiştir (Gonçalves, 2024). Göçmenlere yönelik söz konusu ayrımcı etiketler, kamuoyu baskılarının yönetim süreçleri üzerindeki etkileri doğrultusunda entegrasyondan ziyade sosyal izolasyon ve kutuplaşmaya zemin hazırlamaktadır. Mevcut duruma paralel olarak günümüz dünyasında popülist siyaset ve post-truth gibi akımların ivme kazanması, yabancı düşmanlığının tetikleyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Marchlewska vd., 2019). Bu bağlamda Pietrandre ve Battaglia’nın (2022) Fransa’da göçmenlerin terörizm ile ilişkilendirildiği aşırı sağcı söylemlerin sosyal ağlarda sistematik bir biçimde dolaşıma sokulduğunu ortaya koymaları somut bir örnek teşkil etmektedir. Öte yandan günümüzde yapay zekâ alanındaki gelişmelerin ivme kazanması ile göçmenlere yönelik artan olumsuz bakış açısı konjonktürel bir kesişme noktası oluşturmaktadır. Söz konusu kesişme göçmen imgesine yönelik yanlış bilginin yayılması, gerçeklerin çarpıtılması ve bağlamından koparılması gibi bilgi ekosistemini erozyona uğratabilecek tehditlere kapı aralamaktadır (Olaru, 2023). Üretken yapay zekâ araçlarının, toplum nezdindeki göçmen imgesini hem besleyen hem de beslenen bir yapıya sahip olması göç yönetişimi bağlamındaki sosyal uyum ve entegrasyon süreçlerinin geleceği açısından önem arz etmektedir.

Algoritmik tabanlı üretken yapay zekâ araçları, toplumsal yaşam üzerindeki etki alanını her geçen gün genişletmektedir. Üretken yapay zekâ araçlarına erişim olanaklarının artması, bu araçların dizayn ve fonksiyonel anlamda kullanım kolaylığı sunması ve içerik üretim noktasında yasal ve topluluk kurallarının kullanıcılar nezdinde kısıtlayıcı bir alan oluşturulmaması, söz konusu araçların ivme kazanmasında hızlandırıcı faktörler olarak

değerlendirilmektedir (Growcoot, 2025). Bu gelişmeler ekseninde, kullanıcı istemlerini algoritmik süreçler sonucunda içerik çıktısına dönüştürme kapasitesine sahip OpenAI, Anthropic, Google, Meta, Midjourney ve Leonardo.ai günümüzde en geniş kullanıcı tabanına hitap eden üretken yapay zekâ modelleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Bañuelos Capistrán, 2026). Goldhamer ve Chopra'ya (2026) göre üretken yapay zekâ modelleri tarafından üretilen içeriklerin artan popülerliği kamuoyu gündemini belirleme ve yönlendirme noktasında merkezi bir konum teşkil etmektedir. Buradan hareketle özellikle yapay zekâ ile üretilen görsellerin, sosyal ağ kullanıcılarının anlam inşa süreçlerini etkileme noktasında son derece belirleyici bir işleve sahip olduğu görülmektedir. Nitekim mevcut literatür ve medya yansımalarında bilhassa dezavantajlı kesimlerin en hacimli tabanını oluşturan göçmenlere yönelik kamuoyu kanaatlerinin belirlenmesi hususunda üretken yapay zekâ araçlarının ne şekilde tezahür ettiğini konu alan çeşitli araştırmalar somut örnek teşkil etmektedir.

Buarque (2025) İngiltere ekseninde gerçekleştirdiği araştırmada, göçmenlere yönelik kitlesel radikalleşmenin tezahür ettiği aşırı sağcı şiddet dalgasını üretken yapay zekâ içerikleri ile ilişkilendirmektedir. Araştırmada “Büyük Yer Değiştirme Komplo Teorisi” bağlamında ırksallaştırılmış göçmen topluluklarının Beyaz Avrupalı nüfusun yerini almak ve medeniyetlerini yok etmek gibi tahayyüllerin yayılımında üretken yapay zekâ araçları tarafından üretilen çok fazla sayıda içeriğin hızlandırıcı bir işlev icra ettiği öne sürülmektedir. Söz konusu durum kamuoyunda göçmenlere yönelik olumsuz bakış açısını tırmandırırken, kullanıcıların yapay zekâ ile üretilen içerikleri tüketmek ve inandırıcı bulmak noktasında daha savunmasız hale gelmelerine yol açtığı belirtilmektedir. Araştırma kapsamında analiz edilen beyaz Avrupalı kadınları arzu nesnesi haline getiren, doğuştan şiddet yanlısı, koyu tenli Müslüman göçmenlerin tasvir edildiği manipülatif anlatıların sosyal ağlarda dolaşıma sokulması, toplumsal düzen için bir tehdit unsuru olarak nitelendirilmektedir. Göçmen imgeleminin, başta siyahiler, Araplar ve Müslümanlar için tarihsel süreçte süregelen klişeleşmiş tasvirler üzerinden kurulması ve takip eden süreçte söz konusu imgelerin büyük dil modelleri aracılığıyla yapay zekâ sistemlerine entegre edilmesi ırkçılık ve göçmen karşıtlığı tehditlerin pekiştiği bir toplumsal anlayışa yol açmaktadır. Gerçekleştirilen araştırmada ırkçı komplo teorileri ile ilişkilendirilmiş üretken yapay zekâ tabanlı içeriklerin çok daha fazla etkileşim alması tehdit oluşturan durumlardan bir diğeri olarak bulgulanmıştır. Bu durum söz konusu içeriklerin viral olma potansiyeline yönelik olarak da çarpıcı göstergeler sunmaktadır.

Buarque'nin (2025) çalışmasıyla paralel olarak, popüler üretken yapay zekâ araçlarından DALL-E'nin göçmen tasvirleri üzerine deneysel bir araştırma gerçekleştiren Kaneti (2023), üretilen imajlardaki temsillerin koyu ten renkli erkeklerden oluşmasına dikkat çekmektedir. DALL-E tarafından oluşturulan görsellerde göçmenlerin sürekli olarak bir sorun içerisinde ve istenmeyen durumlarda tasvir edilmesi bulgusu, analizin ortaya koyduğu bir diğer kayda değer çıktı olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen görsellerde, göçmen imajlarının genellikle şapka ve palto giymesi, yüzlerin gizlenme çabası, aceleci olmaları, topluluk halinde yaşamlarını sürdürmeleri çalışmanın diğer çarpıcı bulgularını oluşturmaktadır. Araştırmada “göçmenler yemek alışverişi yapsın” komutuna rağmen modelin göçmenleri aşevi gibi noktalarda yemek yerken tasvir etmesi, dikkat çekici bir bulgu olarak nitelendirilmektedir. Benzer şekilde Broderick ve diğerlerinin (2025) ChatGPT üzerinde göçmen tasvirlerinin reproduksiyonunu incelediği deneysel araştırmada, göçmenlerle ilgili komutların her seferinde gergin, endişeli, esmer ve siyah saçlı kişileri tasvir ettiğini bulgulanmıştır. Bañuelos Capistrán'a (2026) göre üretken yapay zekâ araçlarının ABD'deki göçmenlere yönelik tasvirlerinde başta Meksika, Güney Amerika ve Arap etnik referanslarına başvurulması, olumsuz görsel retorik inşası ve yeniden üretimi olarak nitelendirilmektedir. Üretken yapay zekâ araçlarının yaratmış olduğu stereotipik göçmen tasvirlerini Ukraynalı

göçmenlerin hareketliliği bağlamında tartışan Kaneti (2025), Ukraynalı göçmenlerin üretken yapay zekâ araçlarının yaratmış oldukları imge ile örtüşmemesinin, makine öğrenmesi süreçlerinde göçmenlerin yalnızca Arap, Afrikalı ve Latin Amerika ırkları olabileceğine dair hatalı anlayışın tezahürü olarak nitelemektedir. Nyaaba ve diğerlerinin (2026) eğitim alanındaki epistemik hiyerarşileri ele aldıkları araştırmada, sınıf içi eğitim süreçlerindeki üretken yapay zekâ araçlarının kullanımında Batılı kültürel temsillerin yoğunlaştığı sonucunu ortaya koymuşlardır. Araştırma sonucunda baskın kültürden beslenen ve yanlılık gösteren yapay zekâ temsillerinin her bir komutta beyazları ve Batı kültürünü temsil etmesinin farklı kültürlerden ve ırklardan gelen öğrencilerin aidiyeti için tehdit edici bir niteliğe sahip olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmada üretken yapay zekâ araçlarının eğitim sisteminde ırk ve kültür temelli hiyerarşik yapıları ve Küresel Kuzey değerlerine dayanan epistemolojik tahakkümü pekiştirdiği çıkarımında bulunulmuştur.

Campo-Ruiz'e (2025) göre üretken yapay zekâ araçları, hegemonik kültürel yapıyı tahkim eden tasvirleri ve göçmenler ile ilgili stereotipik tasvirleri ile ayrımcılığı artırmakta ve kültürel çeşitliliğe darbe vurmaktadır. Bu görüşle paralel olarak ise Bañuelos Capistrán (2026) üretken yapay zekâ araçlarını toplumsal imgelemin oluşumunda kritik bir rol üstlenen tekno-estetik aygıtlar olarak konumlandırmaktadır. İncelenen somut örnekler neticesinde, algoritmik tabanlı üretken yapay zekâ araçlarının dezavantajlı grupların en geniş tabanını teşkil eden göçmenleri tasvir etmek noktasında sahip olduğu yanlı anlayış ve söz konusu yanlı içeriklerin sosyal ağ ekosistemi içerisindeki dolaşımı noktasında üstlendiği eşik bekçiliği rolü tartışmaya açılmaktadır.

6. Tartışma ve Sonuç

Dezavantajlı gruplara yönelik algının, bilgi ekosisteminin oluşmasında önemli bir rol oynayan medyada, geçmişten günümüze sorunlar içeren bir biçimde inşa edildiği gözlemlenmektedir. Bu durum dezavantajlı grupların, dezavantajlılık hâlinin devam etmesi hususunda da ayrı sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Öncül literatür zemininde yükselen bu çalışma, geleneksel medyada dezavantajlı gruplara yönelik algının inşasında rol oynayan değişkenlerin, medyayı inşa eden teknolojik ve tekno-sosyal değişkenler form değiştirse dahi mevcut olmaya devam ettiğine işaret etmektedir. Fürsich (2010) tarafından ifade edilen dezavantajlı grupların medyadaki stereotipik temsillerinin; günümüz yeni medya ekosistemi içerisinde de gözlemleniyor olması bu durumu tartışmak üzere bir hareket noktası yaratmaktadır. Diğer yandan, dönüşen ve gelişen teknolojiler katılımcılık iddiası taşıyor olsa dahi, bu katılımcı doğa içerisinde organik bir biçimde gelişen hiyerarşi kimi kullanıcıların diğerlerine göre daha etkili hâle gelmesini sağlamakta; bu durum platform ekonomisi ile koşut bir biçimde spesifik hususlardaki algının spesifik kullanıcılar ve kullanıcı grupları tarafından şekillendirilmesi için zemin hazırlamaktadır. Bu noktada, katılımcılık ve kişiselleştirmeyi merkez alan yeni platform dinamiklerinin Castells (2012) tarafından ifade edilen marjinalize edilme ve sosyal ağların dışına itilme risklerini kristalize ettiğini tartışmak mümkün hâle gelmektedir.

Bu bağlamda, çağımızda algının oluşmasında eşik bekçiliği rolünü üstlenmiş olan algoritmalar büyük önem taşımaktadır. Çünkü günümüzde bireyler algılarını inşa etmek noktasında bilgiyi algoritma temelli platformlardan temin etmektedir ve bu platformlar kâr etme öncelikleri sebebiyle kullanıcının platformda tutulmasına yönelik bir mimariye sahiptir (ayrıca bkz. Pariser, 2011). Bu durum, Van Dalen (2023) tarafından ortaya konulmuş fikirlerle

de örtüşen bir biçimde, kullanıcıları fikrî bir onay mekanizması döngüsünde tutmaktadır. Diğer yandan, algoritmik sistemler ve özellikle kişiselleştirme dezavantajlı gruplara karşı mevcut olan negatif algıyı derinleştirmekte, bu algı spesifik bir toplumsal kesitin fikirlerini yansıtır olsa dahi toplumun tamamına ait bir perspektifmiş gibi anlaşılması için zemin hazırlamaktadır. Mezenformasyon; nefret veya yanlı içeriklerin yeni olmadığını ancak kişiselleştirme algoritmalarının bu sorunların boyutunu değiştirdiğini ifade eden Park ve Rohatgi (2024: 6) tarafından not edilen *“nefret içerikli bir kitap bu kitabın çevrimiçi yayımlanan bölümleri kadar hasar yaratamaz; algoritmalar bu zararlı içeriği beğeneceği hesaplanan kişilere dağıtıyor”* fikri algoritma temelli sistemlerin toplumsal ölçekte dezavantajlı gruplar için yaratabilecekleri risklere yönelik aydınlatıcı bir özellik taşımaktadır. Bu sistemler dezavantajlı gruplar için mevcut riskleri derinleştirmekte, ölçeklendirmekte ve negatif algıyı gerçekte olduğundan daha yaygın göstermektedir.

Diğer yandan, Fazelpour ve Dansk’ın (2021) algoritmik ön yargı ve Duffy ve Meisner’in (2023) marjinal kullanıcıların gölge yasaklama uygulamalarına maruz kalıyor olmasına değiniyor oluşuna koşut olarak; algoritmik sistemler temelinde yükselen platformların dezavantajlı grupların seslerini aktif bir biçimde duyurabilmesi ve mevcut negatif algı ile mücadele edebilmesi için elverişli bir zemine sahip olmadığını tartışmak mümkündür. Algoritmaların negatif içerik ve etkileşim döngüsünü görünür kılan eğilimde olduğu bir ekosistemde; negatif algıyı kırmak üzere rasyonel ve pozitif bir tona sahip olan; sığ ve kolaycı açıklamaların uzağında içeriklerin görünürlüğünün ciddi bir biçimde risk altında olduğu açıktır. Temelde makinelerin öğrenmesi mantığında çalışan bu algoritmaların; yapay zekâ teknolojilerinin gelişmesiyle daha ileri bir teknolojik kapasiteye ulaşmış olması dezavantajlı gruplara yönelik algıda yeni sorunların ortaya çıkma ihtimaline yönelik soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir.

Öncül literatür, algoritmalar temelinde çalışan platformlar ve yapay zekâ dinamiklerinin göçmen algısı üzerinde de etkileri olabileceğine işaret etmektedir. Bu sistemlerin bilgi ekosistemini agresif bir biçimde şekillendiriyor olması, göçmen karşıtı bir söylem ve politika tahayyülünü merkeze almış yükselen bir Batı aşırı sağ ve bu aktörlerin dijital bilgi ekosistemindeki her araca aktif angajmanı; göçmenlere yönelik özellikle dijital algının objektiviteden uzak bir biçimde şekillenmesi hususunda riskler ortaya çıkarmaktadır. Bu kesişimde, Buarque (2025) tarafından ifade edilen göçmenlere yönelik komplo teorilerinin yapay zekâ tarafından dolaşıma sokulması, üretken yapay zekânın algoritmalar temelinde yükselen bir bilgi kaynağı haline geldiği günümüzde göçmenlerin toplumsal algısına yönelik riskleri beraberinde getirmektedir. 2024 yılında %40 olan yapay zekâ araçları kullanım oranının 2025 yılında %61’e tırmandığı (Simon vd., 2025), bilgiye erişim için önemli kanallardan olan arama motorlarındaki kullanıcı hacminde yapa zekâ araçları ve sohbet robotları sebebiyle 2026 yılına kadar %25’lik bir düşüş beklentisi (LoDolce & Howley, 2024) gibi önermeler de yapay zekâ platformlarının somut bir bilgi kaynağına dönüştüğüne işaret etmektedir. Ancak bu bilgi kaynağının hangi eğitim veri setleriyle ilgili şeffaf bir dokümantasyonun ve modellerinin nasıl çalıştığı hususunda son kullanıcı için son derece sınırlı bir şeffaflığın mevcut olması göçmen algısı ile ilgili riskleri artırmaktadır. Bu durum, literatürde de değinilen, yanlış bilgidен nefret söylemine uzanan ve bunu algoritmik düzeyde kişiselleştirilmiş cevap ve içeriklerle pekiştiren teknolojik tehditleri beraberinde getirmektedir. Ayrıca, Nyaaba ve diğerleri (2026) tarafından da değinildiği üzere üretken yapay zekâ araçlarının Batı merkezli bir perspektifi benimsemiş olması; göçmenlere yönelik algının inşası sürecinde toplumların ihtiyaç duyduğu bilginin temini sürecinde bir asimetri yaratmaktadır.

Diğer yandan, göçmenlerin Avrupa’da Rusya ve Belarus kaynaklı hibrit savaşın birer enstrümanı hâline geldiğinin tartışılması (Lavikainen, 2023; Lucht vd., 2026) ve Avrupa aşırı sağının politikalarının merkezinde göçmen karşıtlığının bulunması göçmenlere yönelik tehdit algısını güçlendirmektedir. Bu bağlamda, göçmenlere yönelik teknolojik riskler artarken; toplumsal dijital tartışmaları bir eğitim veri seti olarak kullanan üretken yapay zekâ sistemlerinin beslendiği potansiyel kaynaklara göçmen karşıtı bir çerçevenin konumlanma ihtimali de ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla Kaneti (2023); Broderick ve diğerlerinin (2025) ve Capistrán (2026) gibi araştırmacılar tarafından değinilen, üretken yapay zekâ tarafından üretilmiş olan görsellerde göçmenler spesifik bir görünüm veya bağlamda tasvir edilmesi hâli bilginin temini ve algının inşası sürecinde de risk hâline gelme potansiyeli taşımaktadır.

Bu risklerin üstesinden gelmek üzere bireysel ve toplumsal ölçekte farkındalık inşası önem taşımaktadır. Bu farkındalık hem teknolojilerin çalışma biçimleri ve toplumsal algımızı nasıl inşa ettiğine yönelik bir bilgi birikimini edinmeyi hem de göçmenlerle ilgili sosyo-politik dinamiklere yönelik bilinçlenmeyi ve edinilen bilgilere yönelik teyit mekanizmalarının öğrenilmesini içermektedir. Unutulmamalıdır ki algoritma temelli üretken yapay zekâ araçları bilgi ekosistemini inşa ederken kullanıcılara kıyasla asimetrik bir güce sahiptir. Dolayısıyla, bireysel bir kullanıcı olarak bu asimetrinin farkında olunmalı, üretken yapay zekâ araçlarından temin edilen bilgiler yeni medya okuryazarlığı konseptinden gelen deneyim ile eleştirel lenslerle ele alınmalıdır. UNESCO (2013) tarafından hazırlanan eylem planı, kullanıcı farkındalığı ve yeni medya okuryazarlığının artırılması noktasında somut adımlar sunmaktadır. Eylem planında, yeni medya okuryazarlığının eğitim müfredatlarına girmesi ve yetişkinlere yönelik eğitimlerin sivil toplum kuruluşları veya yerel yönetimler tarafından karşılanması gerektiğinin altı çizmiştir. Diğer yandan, göç çağımızın bir gerçekliği olarak değerlendirildiğinde, bu olguya yönelik toplumsal algının sosyo-politik açıdan önem taşıdığı açıktır. Bu çerçevede, üretken yapay zekâ araçlarından bilgi teminindeki riskler hususunda kurumların toplumsal ölçekli bir bilgi okuryazarlığı ve yanlış bilgiye karşı toplumsal dayanıklılık stratejisini inşa etmesi; göç ve göçmenler hususundaki algının stereotiplerden arınması ve üretken yapay zekâdan bu husustan temin edilen bilginin eleştirel lenslerle değerlendirilmesi konusunda bireylere katkı sunacaktır. Son olarak gelecekte, Türkiye ölçeğinde göç ve üretken yapay zekâ kesişiminde kullanıcı deneyimlerine dayanan veri temelli çalışmaların gerçekleştirilmesi veya yapay zekâ araçları merkezli riskleri belirlemek üzere, Kaneti (2023), Broderick ve diğerlerinin (2025) ve Capistrán (2026) tarafından gerçekleştirilen araştırmalar perspektifi ile örtüşen, deneysel çalışmaların gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır. Bu tür çalışmaların, göçmen algısına yönelik üretken yapay zekâ temelli riskleri keşfetmek noktasında bilimsel bilgi üretim güzergâhını aydınlatacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Ahmed, S., Jaidka, K., Chen, V. H. H., Cai, M., Chen, A., Emes, C. S., Yu, V. & Chib, A. (2024). Social media and anti-immigrant prejudice: a multi-method analysis of the role of social media use, threat perceptions, and cognitive ability. *Frontiers in psychology*, 15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1280366>.
- Amores, J. J., Arcila-Calderón, C., & González-de-Garay, B. (2020). The gendered representation of refugees using visual frames in the main Western European media. *Gender issues*, 37(4), 291-314. <https://doi.org/10.1007/s12147-020-09248-1>
- Arora, A., Barrett, M., Lee, E., Oborn, E., & Prince, K. (2023). Risk and the future of AI: Algorithmic bias, data colonialism, and marginalization. *Information and Organization*, 33(3). <https://doi.org/10.1016/j.infoandorg.2023.100478>
- Bakshy, E., Messing, S., & Adamic, L. A. (2015). Exposure to ideologically diverse news and opinion on Facebook. *Science*, 348(6239), 1130-1132. <https://doi.org/10.1126/science.aaa1160>
- Bañuelos Capistrán, J. (2026). AI-generated visual imaginaries: Migration, activism and social resistance at the US-Mexico border. In *Media, Migrants, and US Border (s)* (pp. 201-218). Cham: Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-032-00465-9_12
- Barisione, M., Michailidou, A., & Airoidi, M. (2019). Understanding a digital movement of opinion: the case of #RefugeesWelcome. *Information, Communication & Society*, 22(8), 1145–1164. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1410204>
- Broderick L., Turner, E., & Mas, M. (2025). *Race and culture AI is not neutral*. Re Vista. <https://revista.drclas.harvard.edu/race-and-culture-ai-is-not-neutral>
- Buarque, B. (2025). *The Weaponisation of AI: Visual storytelling of the Great Replacement Conspiracy Theory Amid the Southport Riots*. Global Network. <https://gnet-research.org/2025/07/16/the-weaponisation-of-ai-visual-storytelling-of-the-great-replacement-conspiracy-theory-amid-the-southport-riots>
- Campo-Ruiz, I. (2025). Artificial intelligence may affect diversity: architecture and cultural context reflected through ChatGPT, Midjourney, and Google Maps. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12(1), 24. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03968-5>
- Castells, M. (2012). *Networks of outrage and hope: Social movements in the Internet age*. Polity.
- Castillo, S. M. (2025). Algorithmic fairness in digital governance: Mitigating bias for marginalized groups in Latin America. *Global Pollution Solutions*, 1(1), 43-56.
- Cottle, S. (2007). Mediatized recognition and the ‘other’. *Media International Australia*, 123(1), 34-48. <https://doi.org/10.1177/1329878X0712300105>
- Couldry, N. (2008). Media and the problem of voice. *Participation and media production: Critical reflections on content creation*, 15-26.
- De Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (2020). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Red Globe Press.

- Doshi, A. R., & Hauser, O. P. (2024). Generative AI enhances individual creativity but reduces the collective diversity of novel content. *Science Advances*, 10(28). <https://doi.org/10.1126/sciadv.adn5290>
- Dsouza, N. (2025). *Comparative Analysis of leading generative AI conversational systems: ChatGPT, Grok AI, Gemini, and Meta AI*. Authorea Preprints. <https://doi.org/10.36227/techrxiv.175393328.84629021/v1>
- Duffy, B. E., & Meisner, C. (2023). Platform governance at the margins: Social media creators' experiences with algorithmic (in) visibility. *Media, Culture & Society*, 45(2), 285-304. <https://doi.org/10.1177/01634437221111923>
- Fawcett, S. E., Waller, M. A., Miller, J. W., Schwieterman, M. A., Hazen, B. T., & Overstreet, R. E. (2014). A trail guide to publishing success: tips on writing influential conceptual, qualitative, and survey research. *Journal of Business Logistics*, 35(1), 1-16. <https://doi.org/10.1111/jbl.12039>
- Fazelpour, S., & Danks, D. (2021). Algorithmic bias: Senses, sources, solutions. *Philosophy Compass*, 16(8). <https://doi.org/10.1111/phc3.12760>
- Ferrer, A. F., & Retis, J. (2019). Ethnic minority media: Between hegemony and resistance. *Journal of Alternative & Community Media*, 4(3), 1-13. https://doi.org/10.1386/joacm_00054_1
- Frizzera, L. (2018). I/O: Reinforcing newsmaking practices through algorithmic media. *Stream: Interdisciplinary Journal of Communication*, 10(1), 39-51. <https://doi.org/10.21810/strm.v10i1.251>
- Fürsich, E. (2010). Media and the representation of others. *International Social Science Journal*, 61(199), 113-130. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2451.2010.01751.x>
- Georgiou M (2012) Introduction: gender, migration and the media. *Ethnic and Racial Studies* 35(5): 791-799. <https://doi.org/10.1080/01419870.2011.628041>
- Gillespie, T. (2014). The relevance of algorithms. In: T. Gillespie , P. J. Boczkowski , & K. A. Foot (Eds.). *Media Technologies: Essays on Communication, Materiality, and Society*, pp. 167–194. MIT Press.
- Gillespie, T. (2018). *Custodians of the Internet: Platforms, content moderation, and the hidden decisions that shape social media*. Yale University Press.
- Goldhamer, M. & Chopra, A. (2026). 'Misrepresent reality': AI-altered shooting image surfaces in U.S. Senate. The Japan Times. <https://www.japantimes.co.jp/news/2026/02/01/world/politics/ai-altered-image-us-senate>
- Gonçalves, I. (2024). Promoting hate speech by dehumanizing metaphors of immigration. *Journalism Practice*, 18(2), 265-282. <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2212661>
- Growcoat M. (2025). *Google's Nano Banana Pro AI model: Further erodes trust in photos*. PetaPixel. <https://petapixel.com/2025/11/26/googles-nano-banana-pro-ai-model-further-erodes-trust-in-photos>
- Hall, S. (1997). The spectacle of the other. *Representation: Cultural representations and signifying practices*, 7, 223-290.

- Hjarvard, S. (2008). The mediatization of society: A theory of the media as agents of social and cultural change. *Nordicom review*, 29(2). <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0181>
- Jakesch, M., Hancock, J. T., & Naaman, M. (2023). Human heuristics for AI-generated language are flawed. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 120(11), <https://doi.org/10.1073/pnas.2208839120>.
- Kaneti, M. (2023). What can AI see? The image of the ‘migrant’ in the era of AI post-visualization. *Journal of Global Ethics*, 19(3). <https://doi.org/10.1080/17449626.2023.2279229>
- Larson, J., Mattu, Kirchner L. & Angwin J. (2016). *How we analyzed the COMPAS recidivism algorithm*. Pro Publica. <https://www.propublica.org/article/how-we-analyzed-the-compas-recidivism-algorithm>
- Lavikainen, J. (2023). *Russia's hybrid operation at the Finnish border: Using migrants as a tool of influence*. FIIA. <https://fiia.fi/en/publication/russias-hybrid-operation-at-the-finnish-border>
- LoDolce, M. & Howley, C. (2024). *Gartner predicts search engine volume will drop 25% by 2026, due to AI chatbots and other virtual agents*. Gartner. <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2024-02-19-gartner-predicts-search-engine-volume-will-drop-25-percent-by-2026-due-to-ai-chatbots-and-other-virtual-agents>
- Lucht, H., Cold-Ravnkilde, S.M. & Larsen, K.P. (2026). *The instrumentalisation of migration: ‘Hybrid warfare’ at Europe's external borders?* DIIS. <https://www.diis.dk/en/event/the-instrumentalisation-of-migration-hybrid-warfare-europes-external-borders>
- Magder, T. (2004). Transnational media, international trade and the idea of cultural diversity. *Continuum*, 18(3). <https://doi.org/10.1080/1030431042000256126>
- Marchlewska, M., Cichocka, A., Łozowski, F., Górska, P., & Winiewski, M. (2019). In search of an imaginary enemy: Catholic collective narcissism and the endorsement of gender conspiracy beliefs. *The Journal of Social Psychology*, 159(6). <https://doi.org/10.1080/00224545.2019.1586637>
- Munoriyarwa, A., & de-Lima-Santos, M. F. (2025). Generative AI and the future of news: Examining AI's agency, power, and authority. *Journalism Practice*, 19(10). <https://doi.org/10.1080/17512786.2025.2545448>
- Myers West, S. (2018). Censored, suspended, shadowbanned: User interpretations of content moderation on social media platforms. *New Media & Society*, 20(11). <https://doi.org/10.1177/1461444818773059>
- Nail, T. (2015). *The figure of the migrant*. Stanford University Press.
- Navaz, L. S., & Ferrer, A. F. (2012). Migrant minority media: Towards a democratization of the Western mediascape?. In *Mediating cultural diversity in a globalized public space* (pp. 76-95). Palgrave. https://doi.org/10.1057/9781137283405_5
- Noble, S. U. (2018). Algorithms of oppression: How search engines reinforce racism. In *Algorithms of oppression*. New York University Press. <https://doi.org/10.18574/nyu/9781479833641.001.0001>
- Nyaaba, M., Wright, A. L., & Choi, G. L. (2026). Generative AI and digital neocolonialism in global education: Towards an equitable framework. *Journal of Digital Educational Technology*, 6(1). <https://doi.org/10.30935/jdet/17862>

- Olaru, G. O. (2023). The rapid diffusion of fake news: An analysis of content on migration, refugees, and conflict on international fact-checking platforms. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, (65), 61-87. <https://doi.org/10.26650/CONNECTIST2023-1404666>
- Olha, B. (2023). *Threads and upgrades of AI technology in the new media era*. Grail of Science. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.080>
- Padalko, H. (2025). AI and information manipulation: Russia's interference in the US elections. *Centre for International Governance Innovation*.
- Pariser, E. (2011). *The filter bubble: What the Internet is hiding from you*. Penguin UK.
- Park, T. J., & Rohatgi, A. (2024). Balancing the platform responsibility paradox: A case for amplification regulation to mitigate the spread of harmful but legal content online. *Computer Law & Security Review*, 52, <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2024.105960>.
- Pietrandrea, P., & Battaglia, E. (2022). "Migrants and the EU". The diachronic construction of ad hoc categories in French far-right discourse. *Journal of Pragmatics*, 192, 139-157. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2022.02.012>
- Rodríguez-Pose, A., Terrero-Dávila, J., & Lee, N. (2023). Left-behind versus unequal places: interpersonal inequality, economic decline and the rise of populism in the USA and Europe. *Journal of Economic Geography*, 23(5), 951-977. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbad005>
- Scheel, S. (2019). *Autonomy of migration?: Appropriating mobility within biometric border regimes*. Routledge. <https://doi.org/10.1093/sf/soaa060>
- Shankar, P., Dixit, P. & Siddiqui U. (2023) *Are social media giants censoring pro-Palestine voices amid Israel's war?* Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/features/2023/10/24/shadowbanning-are-social-media-giants-censoring-pro-palestine-voices>
- Sharma, N. (2020). *Home rule: National sovereignty and the separation of natives and migrants*. Duke University Press. <https://doi.org/10.1093/sf/soaa060>
- Shoemaker, P. J., & Reese, S. D. (2013). *Mediating the message in the 21st century: A media sociology perspective*. Routledge.
- Shoemaker, P. J., & Vos, T. (2009). *Gatekeeping theory*. Routledge.
- Simon, F., Nielsen, K.N. & Fletcher, R. (2025). *Generative AI and news report 2025: How people think about AI's role in journalism and society*. Reuters Institute. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/generative-ai-and-news-report-2025-how-people-think-about-ais-role-journalism-and-society>
- Tomlinson, J. (2001). *Cultural imperialism: A critical introduction*. A&C Black.
- Tong, A. Wang E. & Coulter, M. (2024). *Exclusive: Reddit in AI content licensing deal with Google*. Reuters. <https://www.reuters.com/technology/reddit-ai-content-licensing-deal-with-google-sources-say-2024-02-22>

- Tufekci, Z. (2008). Can you see me now? Audience and disclosure regulation in online social network sites. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 28(1), 20-36. <https://doi.org/10.1177/0270467607311484>
- UNESCO. (2013). *Global Media and Information Literacy Assessment Framework: Country Readiness and Competencies*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Van Dalen, A. (2023). *Algorithmic gatekeeping for figürefional communicators: Power, trust, and legitimacy*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003375258>
- Whitten-Woodring, J., Kleinberg, M. S., Thawnghmung, A., & Thitsar, M. T. (2020). Poison if you don't know how to use it: Facebook, democracy, and human rights in Myanmar. *The International Journal of Press/Politics*, 25(3), 407-425. <https://doi.org/10.1177/1940161220919666>
- Zolberg, A. R., & Benda, P. M. (2001). *Global migrants, global refugees: Problems and solutions*. Berghahn Books.